

Sygn. akt III AUa 380/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Polak
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 20 września 2012 r. w Szczecinie

sprawy T. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 lutego 2012 r. sygn. akt VI U 57/12

1. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie,
2. zasądza od ubezpieczonego T. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 380/12

UZASADNIENIE

Decyzją z 12 grudnia 2011 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu T. W. prawa do emerytury podnosząc, że ubezpieczony nie wykazał 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

W odwołaniu T. W. wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i przyznanie prawa do emerytury od daty złożenia wniosku. Ubezpieczony podniósł, że w kwestionowanym przez organ okresie wykonywał prace malarskie antykorozyjne konstrukcji metalowych na wysokości, które wymienione są w wykazie A pkt 6 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. oraz w części I poz. 6 pkt 1 zarządzenia nr 16 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 10 grudnia 1983 r. Ponadto w okresie od 1 września 1968 r. do 31 lipca 1978 r. ubezpieczony wykonywał pracę na stanowisku

montażysty przy montażu konstrukcji żelbetowych i metalowych na wysokości w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), które także należy uwzględnić w jego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Wyrokiem z 27 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał T. W. prawo do emerytury od 1 listopada 2011 r. oraz zasądził koszty procesu.

Sąd I instancji ustalił, że T. W. urodził się 30 stycznia 1951 r. Wniosek o emeryturę złożył w dniu 28 listopada 2011 r. Na dzień 1 stycznia 1999 r. udokumentował okres ubezpieczenia wynoszący 26 lat 8 miesięcy 13 dni, w tym co najmniej 15 lat pracował w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy przyjął, że w okresie 1 września 1968 r. do 31 lipca 1978 r. T. W. był zatrudniony jako monter konstrukcji żelbetowych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...), w pełnym wymiarze czasu pracy. Natomiast od 1 września 1969 r. do 9 czerwca 1970 r. wykonywał pracę jako uczeń w pełnym wymiarze czasu pracy jako montażysta przy montażu budynków z płyt żelbetowych. Po ukończeniu szkoły, od dnia 10 czerwca 1970 r. nadal pracował jako montażysta. Zajmował się montażem płyt żelbetowych. W okresie od 22 kwietnia 1971 r. do 14 kwietnia 1973 r. ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową. Bezpośrednio po wojsku wrócił do zakładu i nadal zajmował stanowisko montażysty płyt żelbetowych. Natomiast w okresie od 1 sierpnia 1985 r. do 30 kwietnia 1991 r. T. W. był zatrudniony w Zakładach Budownictwa (...) jako malarz antykorozyjny. Do zakresu obowiązków ubezpieczonego należało malowanie konstrukcji metalowych na wysokości. Prace były na wysokości 8, 10, a nawet 40 metrów. Pracując na budowach eksportowych ubezpieczony również zajmował się malowaniem konstrukcji metalowych na wysokości.

Ustalenia, zdaniem Sądu Okręgowego znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym materiale dowodowym w postaci akt osobowych ubezpieczonego, zeznaniach świadków R. G. i A. Z.. Świadkowie wskazali rodzaj wykonywanych przez ubezpieczonego prac, jak również wymiar czasu pracy ubezpieczonego. Oznacza to, że ubezpieczony zarówno w okresie nauki, jak i po jej ukończeniu wykonywał pracę w pełnym wymiarze czasu pracy jako montażysta przy stawianiu płyt żelbetowych, wykorzystywanych przy budowie domów. Wykonywał więc prace wymienione w dziale V poz. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, czyli prace przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości. Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że w zarządzeniu nr 9 MBiPMB z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk w zakładach pracy nadzorowanych przez Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach uprawniające do wcześniejszego przejścia na emeryturę oraz do wzrostu emerytury w wykazie A dział V poz. 5 pkt 2 wymienione są prace monterów konstrukcji żelbetowych i prefabrykowanych na wysokości. Przyjmując, że zarządzenia resortowe mają znaczenie wyłącznie informacyjne, nie stanowiąc źródeł prawa powszechnie obowiązującego, w obliczu pozostałych dowodów Sąd Okręgowy ocenił jednak, że ubezpieczony wykazał z czasu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) okres 9 lat i 11 miesięcy. Kierując się treścią art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopad 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej sąd I instancji zważył, że do okresu pracy w warunkach szczególnych zaliczeniu podlega okres odbywana zasadniczej służby wojskowej. Ubezpieczony zarówno przed rozpoczęciem zasadniczej służby wojskowej, jak i po jej zakończeniu, podejmując zatrudnienie w ciągu 30 dni od zakończenia odbywania służby wojskowej, wykonywał prace na stanowisku montażysty płyt żelbetowych.

Podobnie, co do okresu zatrudnienia w Zakładach Budownictwa (...) Sąd Okręgowy dał wiarę wersji, że ubezpieczony w kwestionowanym przez organ okresie pracował jako malarz antykorozyjny w pełnym wymiarze czasu pracy. Ustalenie takie w ocenie sądu I instancji znajduje potwierdzenie w aktach osobowych ubezpieczonego oraz zeznaniach świadków S. R. oraz F. R., którzy byli współpracownikami ubezpieczonego. Prace malarskie konstrukcji na wysokości wymienione są w wykazie A, dziale V, pozycja 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Tak, więc i ten okres od 1 sierpnia 1985 r. do 30 kwietnia 1991 r. (5 lat 8 miesięcy 29 dni) powinien być zdaniem Sądu Okręgowego uznany jako okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Łącznie okres pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych wynosi 15 lat 7 miesięcy 29 dni.

Odnosząc powyższe do treści przepisów z art. 184 ust. 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z regulacjami § 2 i § 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) sąd I instancji zważył, że odwołanie jest uzasadnione.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w całości złożył organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 32 ust. 4 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, ze zm.) w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.) przez przyjęcie, że zakres wskazanego w art. 32 ust.1 odesłania do „przepisów dotychczasowych” obejmuje możliwość zaliczenia na podstawie kiedykolwiek poprzednio obowiązujących przepisów okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, której definicję dla celów ustalania uprawnień emerytalnych zawiera art. 32 ust. 4 ustawy, a także wskutek przyjęcia, że okres nauki zawodu połączonej z obowiązkiem kształcenia się w zasadniczej szkole zawodowej stanowił okres pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej na zasadach określonych w § 2 ust.1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., oraz błędne ustalenia stanu faktycznego sprawy przez przyjęcie, że ubezpieczony udokumentował co najmniej 15 lat wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.), wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wskazując na zarzuty apelujący wniósł o zmianę wyroku w całości i oddalenie odwołania T. W., ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz pozwanego organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie. Sąd apelacyjny nie podzielił ustaleń sądu I instancji oraz rozważań prawnych w zakresie, w jakim uwzględniono ubezpieczonemu okres nauki zawodu od 1 września 1969 r. do 9 czerwca 1970 r., jako staż pracy w warunkach szczególnych. Sąd okręgowy oparł ustalenie w tym zakresie na dowolnej ocenie dowodów, jak też całkowicie pominął materialno-prawne podstawy rozstrzygnięcia tej kwestii.

W spornym okresie zatrudnianie młodocianych, w tym uczących się zawodu w szkołach przyzakładowych regulowały przepisy ustawy z 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. Nr 45, poz. 226 ze zm.). Zgodnie z regulacją ustawy młodocianym była osoba, która ukończyła 14 lat, a nie przekroczyła 18 roku życia, zaś od 21 lipca 1961 r. - na mocy art. 45 ustawy z 15 lipca 1961 r. o rozwoju oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160) – podwyższono tę granicę wieku do lat 15. Dla oceny przedmiotowej sprawy istotne są natomiast przepisy art. 12 i art. 13 wskazanej ustawy. Pierwszy stanowi, że młodociani zatrudnieni przez zakłady pracy obowiązani są do kształcenia się do czasu ukończenia 18 lat życia. Jeżeli młodociany nie zakończył nauki zawodu przewidzianej w art. 4 ust. 1 do ukończenia 18 lat życia, obowiązek kształcenia się jego może być przedłużony nie więcej niż o 1 rok, o ile kształcenie dotyczy obranego zawodu (art. 12 ust. 1). Młodociani przyjęci do pracy, do przyuczania do określonej pracy lub do odbycia wstępnego stażu pracy po przyuczeniu do określonej pracy byli obowiązani: 1) jeżeli nie ukończyli 8 klas szkoły podstawowej - do kształcenia się, w celu ukończenia pełnej szkoły podstawowej, 2) jeżeli ukończyli 8 klas szkoły podstawowej - do kształcenia się zawodowego lub ogólnokształcącego (art. 12 ust. 2). Z treści art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. wynika, że młodociani zatrudnieni w celu nauki zawodu obowiązani są do kształcenia się w zakresie obranego zawodu. Zgodnie zaś z art. 13 ustawy czas pracy młodocianych w wieku od lat 15 do 16 wynosi 6 godzin na dobę i 36 godzin tygodniowo. Z kolei choć ust. 2 tego przepisu stanowi, że młodocianych w wieku powyżej lat 16 obowiązuje normalny czas pracy stosowany w zakładzie pracy, to kolejny ust. 3 reguluje, że do czasu pracy młodocianych (ust. 1 i 2) wlicza się czas kształcenia określonego w art. 12 ust. 2 i 3 bez względu na

to, czy nauka odbywa się w godzinach pracy czy poza godzinami pracy, jednakże w wymiarze nie większym niż 18 godzin tygodniowo. Przytoczone przepisy wskazują zatem jednoznacznie, że młodociani wykonujący pracę w ramach nauki zawodu, poza wykonywaniem czynności praktycznych, związanych z przyuczeniem się do określonego zawodu, zobligowani byli do dokształcania teoretycznego, którego czas był wliczany do czasu pracy młodocianego. To z kolei wyklucza założenie, że młodociany zatrudniony w celu nauki zawodu wykonywał pracę w warunkach szczególnych stale, nieprzerwanie i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze). Należy podkreślić, że warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy jest spełniony tylko wówczas, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku, stale tj. ciągle wykonuje pracę w szczególnych warunkach i nie wykonuje w tym czasie żadnych innych czynności nie związanych z zajmowanym stanowiskiem. Natomiast szkolenie teoretyczne pracownika nie wiąże się z narażeniem na działanie czynników szkodliwych, które co do zasady występują przy pracy na stanowiskach określonych w wykazie prac wykonywanych w warunkach szczególnych.

W ocenie sądu apelacyjnego również zgromadzone w sprawie dowody nie pozwalają na ustalenie, że T. W. w okresie nauki zawodu, od 1 września 1968 r. do 9 czerwca 1970 r. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę monter-konstruktor żelbetonowych. Przede wszystkim brak świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Brak też jakichkolwiek innych dokumentów potwierdzających wykonywanie tego rodzaju pracy. Natomiast z treści świadectwa pracy z 31 lipca 1978 r. wynika jedynie tyle, że w okresie zatrudnienia T. W. w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od 1 września 1968 r. do 31 lipca 1978 r. ubezpieczony zajmował stanowiska montażysty i malarza. Spornej okoliczności tej nie dowodzą też zeznania świadków, wręcz przeciwnie, świadek A. Z. podał, że ubezpieczony przybył do pracy w jego brygadzie po ukończeniu szkoły przyzakładowej; świadek jednocześnie wskazał, że uczniowie szkoły przyzakładowej u niego nie pracowali oraz potwierdził, że przy przedsiębiorstwie (...) była szkoła, jednak uczniowie szkoły mieli swoich instruktorów i pracowali zwykle przy budynkach 4 piętrowych (k. 46). Brak elementu stałości i pełnowymiarowości zatrudnienia uczniów potwierdzały zeznania świadka R. G. (k. 46), który wyjaśnił, że jako uczniowie pracowali wraz z ubezpieczonym przez 4 dni. Również ubezpieczony zeznał, że w okresie 1968 - 1970 r., kiedy uczęszczał do przyzakładowej szkoły uczył się zawodu montażysty, to jest uczył się i pracował (k. 45). Skoro więc ubezpieczony w okresie od 1 września 1968 r. do 9 czerwca 1970 r. odbywał naukę zawodu, to wobec przedstawionej regulacji prawnej oraz oceny dowodów, wykluczone jest aby jednocześnie stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę w warunkach szczególnych. Odmowa uwzględnienia wspomnianego okresu powoduje zaś, że orzeczenie oparte na założeniu, że ubezpieczony wykazał na dzień 1 stycznia 1999 r. 15 lat pracy w warunkach szczególnych jest wadliwe. Z ustalonego przez sąd I instancji okresu zatrudnienia ubezpieczonego w warunkach szczególnych (15 lat 7 miesięcy i 29 dni) należało bowiem wyłączyć okres nauki zawodu, tj. 21 miesięcy i 8 dni. Nie została zatem spełniona jedna z przesłanek wymaganych przy ubieganiu się o prawo do emerytury w wieku obniżonym na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, a zatem zaskarżona decyzja jest trafna.

Niezależnie od powyższej oceny sąd apelacyjny zaznacza, że niesłuszne są zarzuty organu rentowego odnośnie kwestii zaliczenia do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Sąd odwoławczy zdecydowanie opowiada się za poglądem, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS) jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia. Na podstawie art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej - w brzmieniu pierwotnym, obowiązującym do 31 grudnia 1974 r., czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wydane na podstawie delegacji zawartej w ustawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz. U. Nr 44, poz. 318 ze zm.) regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl w § 5 ust. 1 tego

rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Tym samym przy niezakwestionowanym ustaleniu, że ubezpieczony bezpośrednio przed odbyciem służby wojskowej wykonywał pracę w warunkach szczególnych i w ciągu 30 dni po odbyciu służby powrócił do tego zakładu pracy na to samo stanowisko, sąd apelacyjny nie miał wątpliwości, że okres służby wojskowej należało zaliczyć do stażu pracy w warunkach szczególnych. Jak wynika z przedstawionego stanowiska ocena tej kwestii nie wpływa na rozstrzygnięcie sądu apelacyjnego.

Mając na uwadze dokonane ustalenia i ocenę prawną sąd apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i orzekając co do istoty oddalił odwołanie ubezpieczonego. O kosztach za postępowanie apelacyjne orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., przy zastosowaniu zasady wyrażonej w art. 98 k.p.c., w wysokości wynikającej z § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, (Dz. U z 2002 r., nr 163, poz. 1349 ze zm.).